

illetékes hatóság azt felruházta, azt határozata alapjául elfogadni köteles s érdemben — különösen abban az irányban, vajjon helyes volt-e az érdekmérlegelés s fennforgott-e a kötelező erő kimondását indokoló közérdek — felül nem bírálhatja.

Néhány ecsetvonással óhajtottunk a fentiekben röviden reámutatni az alkalmazotti munkaszerződések jogterületén végbemenő forrongásra, az ennek folytán beálló fogalmi átértékelésekre s irányváltozásra, valamint az irányváltozás következtében kialakulásban lévő jogintézményekre és eljárásokra. Erre a jogterületre találoan alkalmazhatók Adynak szavai: „Uj szelek nyögetik az ős magyar fákat“. Évezredek folyamán megrögződött nézőpontok és alapelvek inognak meg. Uj munkaterület áll a jogtudomány előtt és vár feldolgozásra és felkutatásra. Ebből a munkából a nemzet érdekében a magyar jogászságnak is ki kell vennie a maga részét. Mozgásban van a társadalmi és gazdasági élet, természetszerűleg velejár ezzel a jogi fogalmak, a jogintézmények átalakulása is. Ezen átalakulás törvényhozási szabályozásának megfelelő mederbe terelése s a szabályok tudományos előkészítése a magyar jogászság legközelebbi feladata.

Dr. Fornheim Ernő.

Joggyakorlat.

- Határozott időre szóló szolgálati szerződések.

I.

A magánalkalmazotti jog tekintetében kifejlődött magyar bírói joggyakorlatnak talán nincs még egy olyan területe, amely az objektív kritikát annyira szomjuhozná, mint a bíróságnak (különösen a felsőbíróságoknak) a *határozott időre szóló szolgálati szerződésekkel szemben elfoglalt álláspontja*. Tudvalevőleg: ha a munkaadó a határozott időre szóló szolgálati szerződést a kikötött idő eltelte előtt jogos ok nélkül megszünteti, az alkalmazott a felmondási időre járó javadalmazáson kívül csak *kártérítést* követelhet, ezt is azonban csak akkor, ha önhibáján kívül a hátralévő időre oly alkalmazást nem nyer, mely részére megfelelő javadalmazást nyújt. Amint látjuk tehát, a munkaadó minden további következmény nélkül szüntetheti meg a szolgálati szerződést, ha az alkalmazottnak kimutatható és szigoruan igazolt kára ebből nem származik. (Ugyanazok a tanácsok követik ezt a gyakorlatot, amelyek például vételi ügyletnél az eladó nem szállítása esetén minden további nélkül megítélik az árdifferenciát, ha a vevő a fedezeti vételt csak papíron eszközli, amelyek hajlamosak az erkölcsi kár megítélésére, ahol a konkrét kár szigorú igazolása fogalmilag van kizárva, amelyek mellékfoglalkozás után is megítélik a felmondási időre járó javadalmazást (ha mindjárt több mellékfoglalkozása is van az alkalmazottnak) és amelyek például a szolgálati bizonyítvány ki nem adása esetén még a *felmondási időre* is megítélik a kártérítést, még akkor is, ha az alkalmazott a felmondási időre az illetményeket megkapta.)

A bíróságnak ez a gyakorlata az esetek nagy részében *salvus conductus* ad a munkaadónak arra, hogy ez a szolgálati szerződést következmények nélkül megszüntethesse. A bíróság itt nem számol az ügyletkötő felek akaratával, az ügylet indokaival, de nem számol a gyakorlati élet követelményeivel sem. Tetézi mindezt a Kuria II. tanácsának az a gyakorlata is, amelyet Thury Sándor tanácselnöksége óta követett s amelynek értelmében — eltérően a régi praxistól — az alkalmazottra hárítja a bizonyítási terhet, azaz az alkalmazottnak kell bizonyítani azt, hogy a régi állásnak megfelelő új állást nem kapott és hogy ő ebben nem hibás. *Azaz két negativum bizonyítását is követeli egyszerre a munkavállalótól.* Ez a szerfelett nehéz, komplikált és sokszor lehetetlen negatív bizonyítási eljárás is csak a munkaadó előnyére szolgál.

A legnagyobb hátrány azonban abból származik, hogy még megítélés esetén is csak későn juthat a munkavállaló a követeléshez, hiszen — a kifejtetteknek következményeképpen — csak bizonyos hosszabb idő múlva *indíthatja* meg keresetét.

Többen rámutattak már arra a paradoxonra, hogy a bíróság felmondási időre járó javadalmazást ítél meg, ahelyett, hogy a *szolgálati szerződés hatralévő időre járó illetményeket ítelné meg*, hiszen a felmondás intézménye a *határozatlan időre szóló* szolgálati szerződések velejárája, a határozott időre szólóknál fogalmilag és elvileg ki van zárva.

II.

Dr. S. M. bankhivatalnoknak határozott időtartamu szolgálati szerződése volt egy budapesti pénzintézetnél, ahol cégvezető volt. A kikötött idő eltelte előtt állásából elbocsátják, ekkor atyja magánbankházában vállal cégvezetői állást, azonban itt javadalmazásban nem részesül, majd felvételi magát az ügyvédjelöltek névjegyzékébe, mindössze azonban 4 hónapig dolgozik fizetéses (havi 1,800.000 koronás) állásban. Pert indít a pénzintézet ellen a szerződési időtartam hatralévő részére járó javadalmazás megítélése iránt.

Az alsóbíróságok elutasító ítéleteivel szemben a kir. Kuria közbenszóló ítéletet hozott, minek folytán a bpesti kir. Törvényszék, mint Felebbezési Bíróság felperesnek az elbocsátástól járó igényeit (kikötött szerződésbeli járandóságait), levonva ezekből az ügyvédjelölti 4 havi fizetést, a *lefolytatott bizonyítási eljárás után*, a törvényszéki *ítélet meghozatalának napjáig* megítélte. Alperes az ítélet ellen felülvizsgálati kérelemmel élt, felperes ehhez csatlakozott. A kir. Kuria P. II. 2770/1926. sz. *ítéletével* úgy a felülvizsgálati, mint a csatlakozási kérelmet elutasította. Az ítélet indokolása a következő:

„A kir. Kurianak az 1925. évi november hó 24-én meghozott ítéletében elfoglalt ahhoz a jogi álláspontjához képest, hogy a határozott időtartamra kötött szolgálati jogviszonynak időelőtti megszűnte esetén az alkalmazott csak az abból eredő kárát követelheti, hogy hasonló javadalmazással egybekötött alkalmazást saját hibáján kívül nem kaphatott, a felebbezési bíróságnak a kártérítés mennyisége kérdésével összefüggően csak azt kellett eldöntenie, hogy a felperes volt alperesi cégvezető a kikötött alkalmazási időtartamra kapott-e új alkalmazást és milyen javadalmazás mellett és ha valóban nem kapott, a hasonló javadalmazással egybekötött alkalmazás elnyerése a felperes saját *hibáján kívül* hiúsult meg.

A felebbezési bíróság a tanuk vallomása, a felperes eskü alatti vallomása, valamint a gyakorlati élet tapasztalatán nyugvó tudomása (Pp. 267. §) alapul vétele mellett, a bizonyítékoknak a Pp. 270. § szerint való szabad mérlegelése mellett, tehát az eljárási jogszabályok panaszoli megsértése (Pp. 334. § 3. p.) nélkül azt az íté is irányadó (Pp. 534., 543. §§) tényállást állapította meg, hogy a felperes az édes atyja tulajdonát képező S. A. és társa banküzletében cégjegyzőként alakilag szerepelt ugyan, de ezért semmi javadalmazásban nem részesült, az 1924–1925. évi köztudomása (Pp. 267. §) nehéz gazdasági és pénzügyi viszonyok közepette a közgazdasági életpályán továbbra elhelyezkedni nem tudott, az ügyvédi képesítés megszerzése végett, utóbb az ügyvédjelölti minőségben való elhelyezkedése az ügyvédi karnak ugyancsak köztudomás szerint megnehezedett kereseti viszonyai mellett sem járt a kellő javadalmazás biztosító eredménnyel, mert csak 4 hónapon át (1925 július 1-től október hó 31-ig) volt havi 1,800.000 K, összesen 7,200.000 korona járandósága, utóbb azonban, bár ügyvédjelöltként bejegyezve maradt, rendes fizetésben nem részesült.

Mint hogy pedig a közgazdasági pályáról az ügyvédi pályára való áttérést felperes jogászai minősültsége és a kedvezőtlenül alakult gazdasági viszonyok megokolták tették, a felebbezési bíróság helyesen jutott el ahhoz a jogi következtetéshez, hogy a felperes állandó fizetést biztosító alkalmazása a felperesnek saját hibáján kívül nem vált valóra.

A kir. Kuria korábbi ítéletében elfoglalt jogi álláspont következményeként pedig szintén helyesen döntött a felebbezési bíróság akkor, amidőn felperesnek elvesztett járandóságáért való kártérítésként az 1925. évi január hó 1-étől 1926. évi február hó 28-ig (II. bírói ítélet hozatala ideje körül) a szerződészerű nem vitás ítélményeit megítélte és ebből csak az állandó javadalmazás jellegével bíró fenti 7,200.000 K-t vont le, amelyet a felperes a szolgálati viszony megszűnése folytán felszabadult munkájával szerzett, ellenben a kir. Kuria jogi megítélése szerint is helyesen mellőzte az édes atyja háztartásában nem szolgálati járandósággként, hanem szülői sziveségből élvezett ingyenes ellátás, valamint az ügyvédjelölti minőségben alkalomszerűleg kapott kiküldetési ítélmények beszámítását.

Mindezekre való tekintettel el kellett utasítani alperesnek az ügy érdemében eljárási és anyagi jogi jogszabálysértés címén érvényesített felülvizsgálati panaszát.

De el kellett utasítani egyidejűleg felperest is amiatti érvényesített csatlakozási kérelmével, hogy a felebbezési bíróság elutasította felperest *időbeltiltség címén* az 1926. évi február hó 28-án túl további 10 óra elő kártérítési követelésével.

Mert az előrebocsátott anyagi jogszabályra való tekintettel ezeknek a részleteknek megítélése attól a további feltételtől függ, hogy felperes ezeknek a részleteknek esedékessége idején megfelelő újabb alkalmazást saját hibáján kívül nem kapott, következésképp itt a csatlakozási kérelemben felhívott, a Pp. 131. §-ban írt eljárási jogszabály alkalmazására nincsen tér, annál fogva, hogy e § értelmében az ítélet hozatala után lejárandó időszakos szolgáltatásokra való marasztalást a jellege szerint *feltételhez kötött* szolgáltatásokra nem lehet kérni." (1926. június 23-án.)

Amint látjuk, a kir. Kuria az eddigi gyakorlatot követi a határozott időre szóló szolgálati szerződések tekintetében és szigorúan ragaszkodik ahhoz az álláspontjához, hogy a szerződési időre járó teljes kártérítési összeg csak a teljes szerződési idő-

tartam eltelése után ítéltető meg; a még le nem járt időre eső összeg követelését *időelőttiség* okából utasítja el; amint látjuk, ez volt az oka a csatlakozási kérelem elutasításának, amikor pedig egy aránylag rövid időre (10 óra) eső követelésről volt csak szó.

Lényeges haladás azonban az eddigi gyakorlattal szemben az, hogy a bizonyítás tekintetében eddigi merevségéből lényegesen enged s — amint láttuk — tág teret enged a köztudomásnak, a bíróság hivatalos és *gyakorlati élettapasztalatán nyugvó tudomásának*, valamint *jogi következtetéseknek is*.

III.

Hogy bírói gyakorlatunkat az alkalmazotti jog tekintetében nagy és erős mértékben a formalizmus uralja, arra érdekes példa, hogy a bíróság nem alkalmazza a kártérítés szabályait a határozott időre szóló szolgálati szerződés megszegése esetén akkor, ha a szerződésben az áll, hogy *megszegés esetén az egész hátralékos összeg fizetendő*. (Szóval, egy mondaton mulik az egész. A szerződő felek legtöbbször azt azért nem veszi fel a szerződésbe, mert feleslegesnek tartja.) Ilyen esetben a kir. Kuria a hátralékos összeget *kötbér* címén szokta megítélni a formalizmus nagyobb dicsőségére.

10 évi *felmondás kikötése esetén* minden további nélkül megítéli a bíróság a 10 évi *felmondást*, határozott időre szóló szolgálati szerződésnél (például 3 éves szerződésnél) azonban a kártérítés szabályait alkalmazza.

Dr. Berczel Aladár.

A fellebbezési nyilvános előadás mind gyakoribb a mai jogi életben. Az értehatárokat rendező minisztériális rendelet a nyilvános előadás alá kerülő ügyek felső értékhatárát oly magasan szabta meg (1600 pengő), hogy hovatovább csak a legritkább esetben tűz ki a törvényszék a fellebbezés elintézésére szóbeli tárgyalást. (1600—2000 P közti ügyekben). Érthető tehát, hogy a felek nemesak nagy figyelemmel kísérik a nyilvános előadások kitűzését, hanem azokon majd mindenkor meg is jelennek, mert hiszen felülvizsgálatnak ily ügyekben nem lévén helye, a felek az ügy végleges elintézésénél nem maradhatnak távol. Minthogy pedig ezeket az ügyeket többnyire egy vagy két órára tűzik ki tömegesen, nem ritkaság, hogy tucatjával váraкоznak az ügyvédek, amíg tárgyalásra kerül a sor.

Annál sajnósbban tapasztaljuk, hogy a hosszadalmas váraкоzással amugy is kifárasztott ügyvédet a fellebbezési bíróság tagjai több-kevesebb élességgel arra igyekeznek szoritani, hogy felszólalását a legkurtábbra szabja. Természetes, hogy az effajta figyelmeztetés még a legügyesebb szónokot is könnyen megzavarja s ha ügye után kedvezőtlenül dől el, akkor az az „utóiz“ marad meg emlékében, hogy ha a bíróság több türelemmel hallgatta volna meg, bizonyára sikerült volna érvelésével meggyőznie.